

Biểu tượng của Thủ Văn Hội Mùa Đông kỷ XXI tại Vancouver, Canada,

năm nay từ ngày 14 tháng 2 đến 28 tháng 2 là hình ảnh biểu tượng của thủ dân Inuit sống ở vùng Tây Bắc Canada và Bắc Cực gọi là Ilanaaq hay Inukshuk. Biểu tượng này được thiết kế bởi nhà nghệ sĩ Elena Rivera MacGregor ở Vancouver.

The 2010 Winter Olympics logo, named Ilanaaq the Inukshuk

(hình trong Wikipedia, Inuksuk)

Bi u hi u này dĩ nhiên hi n nay đ c gi i thích theo ý nghĩa c a các ng i Inuit hi n nay đã m t truy n th ng c a t tiên h c th i. Ng i Inuit v n có ngu n c i t Á châu đi qua eo bi n Bering đ n châu M và đây cũng là s gi i thích theo cái nhìn c a ng i da tr ng Canada g c Âu Châu.

Ta ph i tìm hi u ý nghĩa ngu n c i đích th c c a bi u hi u này đ a vào n n t ng văn hóa c Á châu, chính xác h n là vùng Đông Nam Á, đ a bàn c a Đ i T c Vi t, n i ng i Inuit c đã t ng s ng.

Tr c h t ta hãy duy t qua nh ng s gi i thích hi n nay c a bi u hi u này.

Ng i Inuit và các t c liên h có nh ng ki n trúc (structures) thiêng liêng th ng làm b ng nh ng hòn đá ch ng lên nhau g i là Inuksuk (s nhi u là Inuksuit), chuy n qua Anh ng Inukshuk.

T Inuksuk ngày nay đ c gi i thích là “Things that can act in the place of human being” (Nh ng v t th có th hành đ ng thay th con ng i”). Vì th mà ng i Inuit hi n nay hi u Inuksuk theo nghĩa duy t c có m c đích ph c v cho nh ng sinh ho t và đ i s ng c a ng i Inuit. Nh ng Inuksuk này hi n nay đ c cho là nh ng đ u m c b ng đá hay caim dùng b i các t c ng i Inuit, Inupiat, Kalaallit, Yupik và các t c khác ở vùng B c C c (Canadian Artic, Alaska, Greenland) nh m t đ u m c, tr m c dùng h ng đ n khi di chuy n b ng thuy n, đi săn b n ho c ch n i đ u c t th c ph m và thêm vào đó các nghĩa suy đi n tân k bóng b y nh bi u t ng cho lãnh đ o, h p tác, h u ngh . Vì th mà bi u hi u I y g c t Inuksuk c a Th V n Mùa Đông Vancouver k này đ c g i tên là Ilanaaq có nghĩa là “b n” trong ngôn ng c a ng i Inuit Inuktitut.

Tác gi Rivera MacGregor khi n p đ án d thi v bi u hi u cho Th V n Mùa Đông Vancouver k XXI này còn cho thêm ý nghĩa m i là mang bi u t ng cho văn hóa, môi tr ng và con ng i Canada.

Tuy nhiên trong tài li u gi i thích v Inuksuk kèm theo khi tôi mua k v t Inuksuk ở vùng Rocky Mountains, Canada thì Inuksuk cũng còn có nh ng ý nghĩa sâu sa h n v văn hóa, tín ng ng nh Inuksuit cũng có th s đ ng đ ch nh ng ch thiêng liêng (sacred places), cõi ch t (place of death), n i có s tái sinh (a place where life is renewed), n i th n linh ở (a place where spirits reside) (Gi i Đ c Tr ng Đ ng Nòng N c, Âm D ng Đông Nam Á)...

Nh th hi n nhiên Inuksuk ph i đ c tìm hi u nghĩa cho t i ng n ngành.

□

Nh ng Hình D ng Inuksuk

Inuksuk có r t nhi u hình d ng b t ngu n t v n hóa Inuit. ̣ nhi u n i khác ta th y nh ng đ ng đá ch ng lên nhau trông nh nh ng ng khói tiên. Đây cũng có th là nh ng d ng bi n th c a Inuksuk. Nh ng có hai lo i chính là:

a. D ng Tr Th ch

Nguyên th y lo i Inuksuit th ng th y nh t là m t kh i đá d ng th ng đ ng (Historically the most common type of inuksuit is a single stone positioned in an upright manner) (Wikipedia, Inuksuk).

b. D ng Hình Ng i

D ng này có hình ng i đ ng hai tay dang ngang. D ng này mang đúng nghĩa c a t Inuksuk. Gi i t thì Inuksuk có nghĩa là Gi ng Hình Ng i, Hình Nhân, D ng Ng i (human-like stone structures). Inuk có nghĩa là “human being”, “person” và suk (“ersatz”) là “thay th ”. L ai này đ c dùng làm bi u hi u cho Th V n H i Mùa Đông Vancouver này. Đ cho th y rõ hình ng i h n nhà thi t k Elena Rivera MacGregor còn v thêm vào bi u hi u m t cái mi ng (!).

T i Mũi Erukso trên đ o Baffin có trên 100 inuksuit và vùng này đ c ch đ nh là m t trong nh ng đ a đi m di tích l ch s qu c gia c a Canada.

M t vài hình nh Inuksuit dùng hi n nay:

Inuksuk đ c dùng làm bi u t ng v n hóa Inuit nh th y trên lá c c a vùng Nunavut thu c lãnh đ a Canada và c c a Nunasiavut. Tr ng trung h c Iqaluit có tên là tr ng trung h c Inuksuk.

Hình Inuksuk trên lá c c a t c Nunavut (hình trong Wikipedia, Inuksuk).

Các th bi n d ng đ m t chút c a Inuksuk cũng đ c dùng nh m t bi u t ng cho qu c gia Canada. Năm 1999 Inukshuk đ c dùng làm tên cho K Ho ch Âm Nh c và Ngh Thu t Vùng Đ a C c Qu c T c a ARBOS t i các t nh Québec, Ontario, Nunavik, Nunavut và t i Greenland, Austria, Denmark và Norway.

Ngày 13 tháng 7 năm 2005, quân đ i Canada d ng m t Inuksuk, c m c và đ t m t t m b ng hi u Canada t i đ o Hans, n i có s tranh ch p ch quy n v i Denmark.

Inuksuk đ c đ ng lên n hi u n i Canada đ n hình là m t Inuksuk cao chín mét t trên b h Ontario t i Toronto...

Inuksuit đ c th a nh n kh p th gi i nh là m t hình t ng bi u t ng cho Canada. Có năm inuksuit chính th ng trên th gi i do chính ph Canada t ng hay đóng góp m t ph n t Brisbane, Australia; Monterrey, Mexico; Oslo, Norway; Washington D.C., United States và Guatemala City..

Và dĩ nhiên Inuksuk ph i có m t trong đ p Th V n Th Thao Mùa Đông K XXI này. M t bi u t ng Inuksuk đ c đ ng lên t i Núi Whistler, n i có nh ng cu c tranh tài x y ra.

Trên đây là nh ng gi i thích và s hi u bi t c a các con cháu các t c th dân vùng B c C c, chính y u là ng i Inuit và c a ng i Canada v bi u t ng Inuksuk, v Ilanaaq, bi u hi u c a Th V n H i Mùa Đông 2010 t i Vancouver. Đây ch là s gi i thích hi n nay theo duy t c đã r i xa nghĩa chính th ng nguyên th y c a Inuksuk.

Bây gi ta hãy đi tìm cái ý nghĩa chính g c c a Inuksuk.

Nh đã bi t Inuksuk là bi u t ng văn hóa c a t c ng i inuit. Ng i Inuit cũng nh các t c liên h s ng t vùng B c C c ăn cá, th t h i c u, cá voi s ng nên tr c đây h đ c gi là dân Eskimo, có nghĩa là T c Ng i Ấn Th t Cá S ng (tr c đây chúng ta th ng ăn kem mang tên là Eskimo v i hàm nghĩa là “món ăn băng đá”).

Ngày nay theo yêu c u c a các t c này t Eskimo không còn dùng n a. Inuit là gì? Inuit có nghĩa là Ng i. Nh th hi n nhiên Inuksuk v i nghĩa là Đ ng Ng i, Gi ng Ng i, Hình Nhân thì Inuksuk ru t th t v i Inuit. Inuksuk ph i là bi u t ng mang ý nghĩa văn hóa, tín ng ng, vũ tr quan chính y u c a Ng i Inuit, còn nh ng ý nghĩa là đ u m c ch n i sẵn b n, c t đ u th c ph m ch là nh ng ý nghĩa đã r t mu n theo duy t c.

Nh đã nói t trên, Inuksuk v n còn có nh ng ý nghĩa sâu sa h n v văn hóa, tín ng ng nh dùng đ ch nh ng ch thiêng liêng (sacred places), cõi ch t (place of death), n i có s tái sinh (a place where life is renewed), n i th n linh t (a place where spirits reside)... nh th ta ph i chú tâm vào nh ng ý nghĩa này đ truy tìm ý nghĩa nguyên th y c a Inuksuk.

Inuit có nghĩa là Ng i liên h v i th dân Nh t B n Ainu (Hà Di) cũng có nghĩa là Ng i. Th dân Ainu cũng ăn cá s ng gi ng nh Eskimo Inuit. Có t ng i Nh t ăn cá s ng sashimi cũng có th liên h v i t c ăn cá s ng c a dân Ainu, s ng g n c n v i các t c Inuit “Eskimo”.

V i nghĩa t gi mình là Ng i, Inuit liên h v i các t c th dân M ch u t châu Á qua có tên gi mình có nghĩa là ng i nh ng i Navajo còn gi là Dine có nghĩa là ng i. Hi n nhiên Inuit cũng có ngu n g c t vùng Đông Nam Á đi lên eo bi n Bering qua mi n B c C c M châu. Nh th h liên h v i c Vi t.

Chúng ta là Man, Mán, M ng cũng có nghĩa là Ng i. Nh v y Inuit-Ng i có văn hóa c liên h v i Vi t c Man-Mán-M ng- Ng i. Có nhi u ch ng tích cho th y rõ Inuit có s liên h v i ng i Đông S n là h cũng có l i v theo cái nhìn quang tuyến (Xray-painting) (cũng gi ng nh Xray-painting c a th dân Úc châu) ví d nh v ng i th y c x ng c t, l i v này gi ng h t l i v Xray painting trên tr ng đ ng nòng n c, âm d ng c a đ i t c Đông S n (Gi i Đ c Tr ng Đ ng Nòng N c, Âm D ng Đông Nam Á). Đi m này gi i thích t i sao tr ng đ ng cũng đ c tìm th y ở vùng c a ng i Eskimo, Inuit (Di u T n, S L c V Ngôn Ng , tác gi xu t b n, San José, 2000, tr.116). Trong Ti ng Vi t Huy n Di u tôi đã so sánh m t s t Eskimo Inuit t ng đ ng v i Vi t ng .

Nh th Inuksuk ph i có nh ng ý nghĩa liên h v i văn hóa c a đ i t c Đông S n, còn ghi kh c l i trên tr ng đ ng nòng n c, âm d ng c a đ i t c Đông S n t c liên h v i Vũ Tr T o Sinh, Vũ Tr giáo d a trên l ng h p, nòng n c, âm d ng.

Lo i Inuksuit tr th ch nguyên th y

Nh đã bi t ở trên, các nhà nghiên c u Inuksuk nh n ra r ng nguyên th y lo i Inuksuit th ng th y nh t là m t kh i đá đ ng th ng đ ng. S th ph ng tr đá, th ch bi (monolith) hay đ i th ch (megalith) này th y trong nhi u văn hóa c s trong đó có các t c Ao-Naga (Âu-Long) ở Vân Nam (liên h v i Âu-L c) và các t c ở Nam D ng (trong đó có các t c nh Dayak ru t th t v i Đ i T c Vi t).

Trong Vũ Tr T o Sinh kh i đá mang m t hình nh tr ch ng tr i, Núi Tr Th Gian, Cõi Gi a Đ t Th Gian, Cõi Nhân Sinh, Cõi Ng i. Tr Đá bí u t ng cho Đ t th gian th y rõ qua ch Hán c Th (đ t) còn ghi kh c trên giáp c t v hình tr đá trên m t đ t (xem H c Ti ng và Ch Trung Hoa B ng Ti ng Vi t). V sau ch Th tr th ch này vi t thành hình tr n c có đ b ng trong ch vi t nòng n c vòng tròn-que ở trên.

Inuksuk tr đá nguyên s này cũng th y rõ qua truy n thuy t ông Bàn C c a Đ i T c Vi t. C có nghĩa là Cây, C t và bàn là b ng, Bàn C là ông Tr Đá đ ng trên đ là m t m t đá b ng r t v ng (v ng nh bàn th ch) nên là Tr Ch ng Tr i (Khai Qu t Kho Tàng C S H ng Vi t). Ông Bàn C có m t hình bóng c a m t đ i th ch bi gi ng nh hình ch th nguyên s d i đ ng ch vi t nòng n c vòng tròn-que ở trên. Bàn C là ông Tr Ch ng Tr i sinh ra con Ng i. Ông Bàn C Tr Ch ng Tr i, Th n T Loài ng i mang cùng hình nh tr đá đ ng đ ng Inuksuk nguyên s .

Đ i chi u v i truy n thuy t và c s Vi t, ta có núi Kì t c Núi Tr Ch ng Tr i. Kì bi n âm v i Kè (lo i cây có thân th ng nh cây c t, cây tr không có cành nhánh, Anh ng palm)... Núi Kì là núi Tr Th Gian. Chúng ta có Kì D ng V ng là vua M t Tr i Tr Th Gian, vua đ u tiên c a Đ i

Th c Vit, Thu n Th ca loài ngh i. Kì bin âm vi Kh cũng có nghĩa là Ngh i. Kì Dh ng Vu ng là thu n th loài Ngh i, rõ hn là thu n th ca các th c có nghĩa là ngh i nhu Man Mán Mu ng, Inuit, Ainu, Dine...

Nhu thu dh i dh ng tru thu ch nguyên su, Inuksuk cũng đã liên hu vi văn hóa ca Đh i Th c Vit cu.

□

Lou i Inuksuk Dh ng Ngh i

Đây là dh ng mang hình dáng mu t ngh i đh ng hai tay dang ngang đúng nghĩa ca th Inuksuk. Inuksuk-Dh ng Ngh i này mang hình h nh mu t cái Cây liên hu vi Cây Vũ Tru, Cây Tam Thu, Cây Đh i Su ng.

Lou i Inuksuk hình ngh i này ruu t thu t vi dh ng tru đá nguyên su.

Thu t vu y, Tru Chu ng Tru i đh n th Núi Tru Thu Gian bên trong có Tru c Thu Giu i thông thu ng Tam Thu h ng vi Thân ca Cây Tam Thu. Vì thu Tru Đá mang hình h nh Tru c Thu Giu i đôi khi cũng mang mu t hình h nh Cây Tam Thu, Cây Đh i Su ng. Đh m này thu y rõ nhu t qua hình h nh tru linga có mu t lou i biu t h ng cho Tam Thu ca h n giáo. Th i Vin Bu o Tàng Champa h Đà Nu ng có mu t th ng linhga gu m có ba phu n biu t h ng cho Brahma, Vishnu và Shiva h ng vi Tam Thu.

Nhu thu rõ nhu ban ngày Inuksuk Tru Thu ch nguyên su ruu t thu t vi Inuksuk-Dh ng Ngh i hình Cây Tam Thu.

Ta đã biu t Cây Tam Thu, Cây Đh i Su ng sinh ra su su ng trong đó chu yu là con ngh i. Con ngh i là tiu vũ tru (microcosm), con ca đh i vũ tru (macro-cosm). Đh i vũ tru đh c biu t h ng bu i Cây Vũ Tru và con ngh i do Cây Vũ Tru, Cây Đh i Su ng sinh ra nên con ngh i đh u tiên, con ngh i nguyên khu i (primordial being) hay thu n th loài ngh i (Supreme Being) nói riêng và con ngh i nói chung cũng đh c biu t h ng bu ng hình ngh i giu ng hình cái cây.

Tôi gu i là “ngh i-cây vũ tru” hay ngh i vũ tru. Đh u này thu y rõ qua truyu n thuyu t cu Vit-Mu ng là Dh Dh n, Mu Ngh i (Dh là mu, Dh n bin âm vi dân, nhân là ngh i) là Mu t ca Mu ng Vit nói riêng và nói chung là ca cu loài ngh i do cây si sinh ra. Cây si thuu c h cây đa, biu t h ng cho Cây Vũ Tru, Cây Đh i (ngh i Thái h Nghu An có cây đa là Cây Vũ Tru) (xem Cây Đa Ru ng Lá Sân Đình trong Ca Dao Th c Ngh, Tinh Hoa Dân Vit). Ta cũng thu y theo bin âm s= c= k, si= ki, kì, kh, cây. Cây si có nghĩa là “cây”, th c cây si là cây thu n th ca th t cu loài cây nên đh ra thu n th loài ngh i (Giu i Đh c Tru ng Đh ng Nòng Nu c, Âm Dh ng Đông Nam Á).

Ngh i liên hu vi Cây (Vũ Tru) cũng thu y rõ qua ngôn ngh c. Vit ngh kh ngoài nghĩa là Kh, Ch c, Tru, Cây còn có nghĩa là Ngh i (Kh Su t).

So sánh ngh i và cây ta thu y: đh u th ng h ng vi vòm cây biu t h ng Cối Trên, h không hay

b u tr i; hai tay đ a lên cao hình vòng cung hình ch U, bi u t ng cho các v t đ ng n c nh bát, n i... ng v i cành cây t c bi u t ng đ t-n c th gian (trong tr ng h p hai tay dang ngang bi u t ng chung cho Cõi Đ t B ng th gian); thân ng i là thân cây hình tr bi u t ng Tr c Th Gian và chân là g c cây bi u t ng Cõi D i.

Inuksuk-D ng Ng i đ ng hai tay dang ngang mang hình nh Cây Vũ Tr (đ y thay vì gi cao lên đ u, hai tay dang ngang bi u t ng cho Cõi B ng Đ t Th Gian).

Con ng i đ u tiên hay nguyên kh i theo duy âm là m t ng i đàn bà th ng đ c di n đ t b ng hình m t ng i đàn bà ng i t th sinh con hai tay gi cao kh i đ u gi ng hình m t cái cây. Tôi g i là M Đ i nguyên kh i. Hình nh M đ i, M nguyên kh i còn th y ghi i trong ngh thu t nguyên s (primitive arts) và trong nhi u n n văn hóa nh ng n i theo Vũ Tr giáo, đ o M t Tr i.

Theo duy đ ng hay vào th i ph quy n c c đoan, con ng i đ u tiên, con ng i nguyên kh i, th n t loài ng i là m t ng i nam đ c di n t b ng m t hình ng i đ ng th ng gi hai tay lên cao cũng có hình dáng c a m t cái cây.

Xin l u tâm

.hai tay gi cao lên đ u hình ch U (hình v t đ ng) th ng bi u t ng cho đ t th gian nghiêng v đ t âm còn hai tay dang ngang bi u t ng chung Cõi B ng Ngang đ t th gian.

.theo chính th ng, t c theo D ch, đ ng là đ ng nên Cha Đ i theo chính th ng ph i là m t ng i đ ng và ng i là âm nên M Đ i ph i là m t ng i ng i t th sinh con.

V sau theo dòng th i gian, M Đ i và Cha Đ i tay có th gi cao lên đ u hay dang ngang và c hai đ u th y di n t c hai v th ng i hay đ ng. C n ph i đ a vào chi ti t khác nh vú, b ph n sinh đ c đ phân bi t... (Gi i Đ c Tr ng Đ ng Nòng N c, Âm D ng Đông Nam Á).

Ta th y Inuksuk-D ng Ng i có hình m t ng i đ ng hai tay dang ngang mang hình bóng m t Cây t c Cây Vũ Tr , Cây Đ i S ng, Cây Tam Th . Cây Ng i-Vũ Tr Inuksuk sinh ra s s ng, con Ng i t c sinh ra Inuit (Ng i). Vì th ph i hi u Inuksuk-D ng Ng i mang hình bóng Ng i Cây-Vũ Tr , Ng i Vũ Tr , con ng i đ u tiên c a nhân lo i, con ng i nguyên kh i, là th n t c a loài ng i (t m u hay t ph) (Supreme Being), là đ ng t o hóa, đ ng sinh t o, đ ng chí tôn (Creator), là th n t , là t tiên...

Bây gi i thì ta hi u rõ t i sao Inuksuk còn có các ý nghĩa liên quan đ n tín ng ng, Vũ Tr T o Sinh, Vũ Tr giáo nh dùng đ ch nh ng ch thiêng liêng (sacred places), cõi ch t (place of death), n i có s tái sinh (a place where life is renewed), n i th n linh (a place where spirits residence).. . N i th n linh và có s tái sinh là Th ng Th , Cõi Trên ng v i đ u ng i, n i có sinh ho t nhân sinh (n i linh thiêng, th ph ng, săn b n, c t gi th c ph m...) là Trung Th ,

Cõi Đ t B ng ng v i hai tay dang ngang và cõi ch t là H Th , Cõi Âm ng v i chân...

Inuksuk b t bu c ph i hi u theo ý nghĩa tín ng ng, vũ tr quan c a t c Inuit có nghĩa là Ng i, ti u vũ tr , con c a đ i vũ tr , c a Tam Th bi u t ng b ng hình ng i Vũ Tr đ ng hai tay dang ngang gi ng hình cây. Ngày nay hi u là nh ng đ u m c liên quan đ n đ i s ng nh h ng đ n di chuy n b ng ca-nô, săn b n, c t gi th c ph m... thì ph i hi u theo đ i n tín ng ng đây là nh ng Th n T Inuit giúp h ng đ n, b o v , che ch , nuôi đ ng cho ng i Inuit...

M t đ i m soi sáng và h tr thêm n a là Inuksuk đ ng hình ng i đ ng dang ngang hai tay này trông gi ng cây thánh giá. Vì th mà đã có s tranh lu n là bi u t ng này có ph i đã có m t trong văn hóa Inuit tr c khi các nhà truy n giáo Âu châu ti p xúc v i h hay là có sau? (Wikipedia, Inuksuk, ref. 6).

Ta đã bi t Inuksuk mang hình bóng Cây Tam Th , Cây Vũ Tr , Cây Đ i S ng thì không còn gì đ tranh lu n n a, bi u t ng này có th đã có t c th i khi ng i Inuit còn ở vùng Đông Nam Á, có khi còn có tr c c th i công nguyên ra đ i ch không c n nói t i tr c lúc các nhà truy n giáo Âu châu ti p xúc v i h . Đ i m này cũng đ c h tr b ng s ki n là ng i Maya có m t lo i Cây Tam Th , Cây Vũ Tr có hình cây thánh giá vì th mà ng i Tây Ban Nha đã c i đ o, c i hóa đ c tin ng i Maya r t đ dàng.

Trong Thiên Chúa giáo cây Thánh giá đ trên m t b c tam c p hay trên m t đ tháp nh n chính là hình nh Cây Tam Th , Cây Vũ Tr (xem S T ng Đ ng Gi a Maya và Vi t C). Vì th Inuksuk Đ ng Ng i hai tay dang ngang mang hình nh cây thánh giá chính là đ ng Cây Tam Th c a ng i Maya, ru t th t v i ng i Vi t c Đông Nam Á (đã đ c`ch ng minh b ng DNA). Inuksuk Đ ng Ng i n u nhìn đ i góc c nh cây thánh giá thì ph i nhìn đ i l ăng kính c a Vũ Tr giáo ch không ph i c a Thiên Chúa giáo m c đ u Vũ Tr giáo và Thiên Chúa giáo c hai đ u có Cây Tam Th , Cây Vũ Tr , Cây Đ i S ng mang hình nh cây thánh giá.

Nh đã bi t Cây Tam Th , Cây Vũ Tr , Cây Đ i S ng sinh ra đ ng t o hóa, đ ng sinh t o, đ ng chí tôn (Creator), Th n T loài ng i. Hình bóng đ ng sinh t o, Th n T loài ng i này th y rõ qua hình nh Đ ng Christ đ ng hai tay dang ngang ra nh hình t ng Chúa C u Th Cristo de Redentor (Christ, The Redeemer) đ c b u là m t trong m i k quan lo i m i c a th gi i ở trên đ nh núi cao Corcovado, t i th đô Rio de Janeiro c a Brasil.

Chúa C u Th Cristo de Redentor (Christ Redeemer), Đ ng T o Hóa, Th n T Loài Ng i đ ng trên đ nh núi cao Corcovado, t i th đô Rio de Janeiro, Brasil.

Hình Chúa C u Th đ ng trên đ ng núi tháp này mang hình nh Cây Tam Th , Cây Vũ Tr , Cây Đ i S ng. Hình Chúa C u Th gi ng h t hình Inuksuk-Đ ng Ng i và mang cùng m t nghĩa là Đ ng T o Hóa, Th n T Loài Ng i sinh ra t Cây Tam Th , Cây Vũ Tr , Cây Đ i S ng đ i đ ng cây thánh giá .

Tóm l i

Bi u hi u Inuksuk Đ ng Ng i hi u theo các ý nghĩa hi n nay là hi u theo các ý nghĩa duy t c r t mu n. C n ph i hi u theo ý nghĩa nguyên th y theo Vũ Tr T o Sinh, Vũ Tr giáo c a ng i Inuit c th i, h di c t Đông Nam Á, đ a bàn c a Vi t c . Ph i hi u theo ý nghĩa t c Ng i t c Man, Mán, M ng có c t lõi văn hóa là l ng h p nòng n c, âm đ ng, Vũ Tr giáo, Vi t Đ ch còn ghi kh c l i trên tr ng đ ng nòng n c, âm đ ng c a đ i t c Đông S n.

Đây chính là hình nh c a Ng i Vũ Tr , Ng i Nguyên Kh i, hình nh c a Đ ng T o Hóa, Th ng Đ , Th n T loài ng i, M Đ i hay Cha Đ i sinh ra t Cây Tam Th , Cây Vũ Tr , Cây Đ i S ng c a nhân lo i nói chung và c a Inuit (Ng i), c a Man, Mán, M ng (ng i) chúng ta nói riêng. Theo duy âm đây chính là hình nh Th n T Đ Đ n c a M ng Vi t sinh ra t Cây Si, m t th Cây Đ i S ng, Cây Vũ Tr .

M t l n n a cho th y ta có th dùng văn hóa c c a Đ i T c Vi t đ nghiên c u, ki m ch ng l i văn hóa c a th dân M châu và ng c l i. Tôi đã m ra m t cánh c a cho các nhà nghiên c u văn hóa th dân M châu, hy v ng các nhà làm văn hóa c a các t c th dân M châu, theo đ u chân tôi, đ a vào văn hóa c Đông Nam Á nói chung và vào văn hóa Đông S n c a Đ i T c Vi t nói riêng mà nghiên c u, đ i u ch nh l i nh ng cái nhìn l ch l ch, phi n di n nhi u khi g n nh mi t th , bóp méo, xuyên t c văn hóa “Indian” M châu c a các nhà nghiên c u Tây ph ng x a và nay.